

STAPPENPLAN VOOR HET WERKEN CONFORM DE FLORA- EN FAUNAWET



LEGENDA

[] = UITVOERING STAP AFHANKELIJK VAN DE RESULTATEN UIT DE VOORGAANDE STAPPEN

▲ = PROJECTLEIDER/VERANTWOORDELIJKE VOOR PROJECTFASE I.S.M.ECOLOOG

■ = ECOLOOG (TER ZAKE KUNDIGE)

● = PROJECTLEIDER VERANTWOORDELIJK VOOR PROJECTFASE

TOETSINGSSCHEMA BESTENDIG GEBRUIK EN BEHEER EN ONDERHOUD

| Artikelnummer | art. 8 | art. 9 | art. 10 | art. 11 | art. 12 | art. 13 lid 1 |
|--------------------------|---|---|---|---|---|----------------------|
| Soort vermeld in tabel 1 | Algehele vrijstelling | | | | | Ontheffing aanvragen |
| Soort vermeld in tabel 2 | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | | | | | Ontheffing aanvragen |
| Soort vermeld in tabel 3 | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | Geen vrijstelling mogelijk; ontheffing wordt niet verleend | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | Ontheffing aanvragen |
| Vogels | N.v.t. | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen (als de handeling of activiteit niet van wezenlijke invloed is, is geen ontheffing vereist) | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen; voor broedende vogels wordt in beginsel geen ontheffing verleend | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | Ontheffing aanvragen |

TOETSINGSSCHEMA RUIMTELIJKE INRICHTING EN ONWIKKELING

| Artikelnummer | art. 8 | art. 9 | art. 10 | art. 11 | art. 12 | art. 13 lid 1 |
|--------------------------|---|---|---|---|---|----------------------|
| Soort vermeld in tabel 1 | Algehele vrijstelling | | | | | Ontheffing aanvragen |
| Soort vermeld in tabel 2 | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | | | | | Ontheffing aanvragen |
| Soort vermeld in tabel 3 | Geen vrijstelling mogelijk; ontheffing aanvragen | Geen vrijstelling mogelijk; ontheffing wordt niet verleend | Geen vrijstelling mogelijk; ontheffing aanvragen | Geen vrijstelling mogelijk; ontheffing aanvragen | Geen vrijstelling mogelijk; ontheffing aanvragen | Ontheffing aanvragen |
| Vogels | N.v.t. | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen (als de handeling of activiteit niet van wezenlijke invloed is, is geen ontheffing vereist) | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen; voor broedende vogels wordt in beginsel geen ontheffing verleend | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | Ontheffing aanvragen |

Toelichting belangrijke verbodsbepalingen Flora- en faunawet:

Artikel 8: Het is verboden planten¹ van hun groeiplaats te verwijderen of te beschadigen.

Artikel 9: Het is verboden dieren¹ te doden, te verwonden of te vangen.

Artikel 10: Het is verboden dieren¹ opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11: Het is verboden voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren¹ te beschadigen, te vernielen of te verstoren.

Artikel 12: Het is verboden eieren van dieren¹ te zoeken, uit het nest te nemen of te vernielen.

Artikel 13: Het is verboden planten of dieren te vervoeren.

¹ behorende tot een beschermde inheemse dier- en plantsoort



Rijkswaterstaat

Stappenplan Flora- en faunawet in de RWS-praktijk

Toelichting op het schema



Rijkswaterstaat

Stappenplan Flora- en faunawet in de RWS-praktijk

Toelichting op het schema

Expertisecentrum Natuurwetgeving RWS

Juni 2007

Colofon

Uitgegeven door:

Expertisecentrum Natuurwetgeving Rijkswaterstaat

Vragen:

Benader de Helpdesk Natuurwetgeving

Website: <http://intranet.rijkswaterstaat.nl/natuurwetgeving/>

Telefoon: 0320 – 299 299 (werkdagen tussen 8.30 en 16.30 uur)

E-mail: contact@helpdeskwater.nl

Informatie:

Ria Alleman

Telefoon: 070 – 411 4329

Uitgevoerd door:

Paul van Veen (Rijkswaterstaat Utrecht)

Status:

definitief

Inhoudsopgave

1 Doel en uitgangspunten stappenplan 4

2 Uitwerking stappenplan

2.1 Initiatiefase (I-fase) 8

2.2 Planfase (P-fase) 13

2.3 Voorbereidingsfase (V-fase) 17

2.4 Uitvoeringsfase (U-fase) 20

Bijlagen

Bijlage 1 Relatie flora- en faunawet met overige wetten 23

Bijlage 2 Beschermingsregimes en toetsing flora- en faunawet 26

Bijlage 3 Informatie achtergronddocumenten 31

Bijlage 4 Begrippenlijst 35

Bijlage 5 Ontheffingsaanvraag 37

1 Doel en uitgangspunten stappenplan

RWS en natuurwetgeving

Rijkswaterstaat is de uitvoeringsorganisatie van het ministerie van Verkeer en Waterstaat, en werkt onder andere aan de bescherming van mens en dier tegen overstromingen, aan de kwaliteit en kwantiteit van water voor allerlei gebruikers en aan een vlotte en veilige doorstroming van het verkeer in ons land (zowel op het rijkswegennet als op het netwerk van rijkswateren). Bij de uitvoering van haar taken komt Rijkswaterstaat in aanraking met de natuurwetgeving, waaronder de Flora- en faunawet.

De Flora- en faunawet kan soms verstrekkende gevolgen voor de planning, opzet en uitvoering van de activiteiten van RWS hebben. Belangrijk is om al in een vroeg projectstadium (idee of initiatieffase) de gevolgen van de natuurwetgeving te verkennen, een deskundige op het gebied van ecologie en/of natuurwetgeving in te schakelen en eventueel onderzoek uit te zetten. Wanneer er niet zorgvuldig met de Flora- en faunawet, wordt omgegaan bestaat het risico dat:

- 1 RWS de wet overtreedt, met als gevolg:
 - Het project fors vertraagd of stilgelegd wordt.
 - RWS een slecht imago krijgt.
- 2 Budgetten overschreden worden.

Om bovenstaande risico's te reduceren heeft RWS het initiatief genomen voor het opstellen van een stappenplan hoe te handelen bij de Flora- en faunawet. In bijlage 1 leest u meer over de relatie tussen de Flora- en faunawet en overige wetgeving waarin natuurwaarden worden afgewogen.

Stappenplan Flora- en faunawet: doel en doelgroep

Het stappenplan heeft als doel medewerkers van RWS duidelijkheid te geven hoe om te gaan met de Flora- en faunawet en de daarmee samenhangende risico's voor de uitvoering van werkzaamheden te reduceren. Het stappenplan richt zich op de Flora- en faunawet, die de bescherming van planten en dieren regelt via de zorgplicht en verbodsbepalingen.

De toepassing van de Flora- en faunawet in de praktijk is en blijft altijd maatwerk. Een belangrijk aandachtspunt is bijvoorbeeld de verantwoordelijkheden van de uitvoerende marktpartijen en RWS als opdrachtgever (zie kader).

Verantwoordelijkheden RWS en markt bij de Flora- en faunawet

RWS hanteert het principe van de 'markt, tenzij'. Dit betekent dat in principe (bijna) alle uitvoeringsgerichte activiteiten op de markt gezet worden. Dit houdt ook in dat de verantwoordelijkheid voor een werkwijze conform de Flora- en faunawet voor een groot deel bij de uitvoerende marktpartijen gelegd kunnen worden. In dit stappenplan is rekening gehouden met een traditionele wijze van voorbereiding en uitvoering van activiteiten door RWS en de mogelijke inzet van de markt op verschillende

momenten, zoals in de vorm van prestatiebestekken voor beheer of geïntegreerde contractvormen als design&construct en engineering&construct. Afhankelijk van de stap waarin en de wijze waarop de activiteit wordt overgedragen aan de markt zal de verantwoordelijkheid van RWS verschillen. Indien bijvoorbeeld RWS activiteiten voorbereidt en een ontheffing van de Flora- en faunawet aanvraagt, dan is RWS ook verantwoordelijk voor de naleving ervan. Het naleven van de voorwaarden uit een ontheffingsbesluit of de gedragscode zal in het contract met de uitvoerder geregeld moeten worden. Het is ook mogelijk een grotere verantwoordelijkheid bij de markt neer te leggen door de toetsing aan de Flora- en faunawet en de eventuele ontheffingaanvraag aan de marktpartij over te laten.

Iedere situatie vraagt om een specifieke uitwerking, zowel voor wat betreft de inhoudelijke uitwerking als de planning. Dit stappenplan biedt geen kant en klare oplossingen. Wel geeft het stappenplan RWS-medewerkers inzicht in het proces van de Flora- en faunawet en de stappen die gezet moeten worden. Het stappenplan richt zich niet op ecologische of juridische specialisten, maar op RWS-medewerkers, die verantwoordelijk zijn voor (de aansturing van) de voorbereiding en uitvoering van beheer en onderhoud en nieuwe werken, zoals projectleiders, omgevingsmanagers, district-medewerkers, etcetera. Voor ecologische en juridische achtergronden wordt verwezen naar eerder verschenen achtergronddocumenten en bronnen (zie bijlage 3).

Leeswijzer en gebruik van het stappenplan

Op de poster en in hoofdstuk 2 wordt aangegeven op welke wijze de verplichtingen voortvloeiende uit de Flora- en faunawet in het werkproces van RWS (van voorbereiding en uitvoering van activiteiten op het gebied van beheer en onderhoud en nieuwe werken) verwerkt kunnen worden. We onderscheiden de volgende fases in het werkproces: initiatiefase, planfase, voorbereidingsfase en uitvoeringsfase.

Binnen elke fase zijn de benodigde stappen beschreven. Afhankelijk van de aard van de activiteit, de aanwezigheid van de beschermde dieren en planten en het delen van verantwoordelijkheid tussen RWS en marktpartijen moeten alle of een deel van de stappen gevolgd worden.

Per stap wordt ingegaan op:

- *verantwoordelijke* voor de uitvoering of coördinatie: hierbij is onderscheid gemaakt in de *projectleider* die verantwoordelijk is voor alle activiteiten in de betreffende fase en de *ecoloog/ter zake deskundige* in de Flora- en faunawet, die de projectleider adviseert bij de uitwerking (zie kader). Bij sommige stappen ligt de verantwoordelijkheid extern, zoals de beoordeling door het bevoegd gezag;
- *planning*: de inzet in dagen van een ecoloog en de doorlooptijd voor de werkzaamheden ten behoeve van de Flora- en faunawet;
- *werkzaamheden*: welke werkzaamheden moeten gedaan worden in de stap?

Verantwoordelijken RWS

Projectleider

Onder een projectleider wordt verstaan een persoon die: Verantwoordelijk is voor de uit te voeren stappen in een bepaalde fase binnen het project. Dit kan de hoofdprojectleider, deelprojectleider of omgevingsmanager zijn.

Bij grotere projecten zal de projectleider deze taken neer leggen bij de omgevingsmanager.

Ecoloog (Ter zake kundige)

Onder een ecooloog (ter zake kundige) wordt verstaan een persoon die:

- Op HBO, dan wel universitair niveau een opleiding heeft genoten met als zwaartepunt (Nederlandse) ecologie en/of
- Als ecooloog werkzaam is voor een ecologisch adviesbureau dat is aangesloten bij het netwerk Groene Bureaus en/of
- Zich aantoonbaar actief inzet op het gebied van de soortenbescherming en is aangesloten bij de daarvoor in Nederland bestaande organisaties (zoals Das en Boom, VZZ, RAVON, Vogelbescherming Nederland, Vlinderstichting, Natuurhistorisch genootschap, KNNV, NJN, EIS Nederland, FLORON, VOFF, SOVON, etcetera).

Regionale diensten en Districten kunnen met hun vragen over de wet- en regelgeving ook terecht bij het Expertisecentrum Natuurwetgeving van Rijkswaterstaat. Rijkswaterstaat specifieke vragen kunt u stellen via de Rijkswaterstaat Helpdesk Natuurwetgeving, telefoon: 0320 299 999 (werkdagen tussen 8.30 en 16.30 uur). Of via e-mail: contact@helpdeskwater.nl

Verantwoordelijken extern

Bevoegd gezag en inhoudelijke beoordeling

Een verzoek voor ontheffing voor het overtreden van een verbodsbepaling wordt bij Dienst Regelingen (DR) van LNV aangevraagd. DR is namens de Minister van LNV verantwoordelijk voor de juridisch verantwoorde opbouw van het dossier en het opstellen van een juridisch houdbare beschikking op de aanvraag. Inhoudelijk wordt DR geadviseerd door de regionale vestigingen van Dienst Landelijk Gebied (DLG) en, in bepaalde bestuurlijk complexe zaken, tevens door de Directie Regionale Zaken (DRZ) van LNV.

In bijlage 1 leest u meer over de relatie tussen de Flora- faunawet en overige wetgeving waarin natuurwaarden worden afgewogen.

De beschermingsregimes en informatie over de toetsing aan de Flora- en faunawet vindt u in bijlage 2.

Voor ecologische en juridische achtergronden verwijzen we naar de bronnen in bijlage 3.

Voor een begrippenlijst verwijzen we naar bijlage 4.

Het op dit moment recentste ontheffingsaanvraagformulier voor bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke ingrepen is in bijlage 5 opgenomen. Deze dient echter altijd gecontroleerd te worden op actualiteit op de website van het ministerie van LNV: www.hetlnvloket.nl.

Het stappenplan is opgesteld door DHV in opdracht van Rijkswaterstaat en begeleid door:
Paul van Veen (DUT), Martine Graafland (RIKZ), Wiepke Warmerdam (CD), Annette Piepers (DWW), Elly van Koppen (DNN), Franklin de Bruijne (DZH), Christel Schellingen (BWD), Henk van Bommel (DZH), Dick Kuiper (DLB) en Wouter Jansen (DUT).

Let op:

Deze handreiking is gebaseerd op de ervaringen die vanaf het in werking treden van de Flora- en faunawet in 2002 zijn opgedaan en zal op grond van nieuwe ervaringen geactualiseerd moeten worden.

Aan de inhoud van dit document kunnen geen rechten worden ontleend; de teksten van de wet, de besluiten e.d. en jurisprudentie zijn bepalend.

2 Uitwerking stappenplan

Voor zowel beheer en onderhoud, bestendig gebruik, beheer en schadebestrijding als voor nieuwe projecten wordt in dit hoofdstuk het stappenplan Flora- en faunawet toegelicht.

Conform het stappenplan gaat het om:

- I-initiatiefase;
- P-planfase;
- V-voorbereidingsfase;
- U-uitvoeringsfase.

Per stap binnen een fase wordt ingegaan op:

- *verantwoordelijke* voor de uitvoering of coördinatie: hierbij is onderscheid gemaakt in de *projectleider* die verantwoordelijk is voor alle activiteiten in de betreffende fase en de *ecoloog/ter zake deskundige* in de Flora- en faunawet, die de projectleider adviseert bij de uitwerking (zie kader);
- *planning*: de inzet in dagen van een ecoloog en de doorlooptijd voor de werkzaamheden ten behoeve van de Flora- en faunawet;
- *werkzaamheden*: welke werkzaamheden moeten gedaan worden in de stap?

2.1 Initiatiefase (I-fase)

Onder de initiatiefase wordt verstaan de fase waarin RWS een idee heeft om een activiteit te gaan ondernemen. In deze fase wordt een projectplan en een planning opgesteld. De twee vragen hierbij zijn:

- 1 wat is het type activiteit (zie tabel 1),
- 2 kun je met het uitvoeren van de activiteit te maken krijgen met de Flora- en faunawet?

In deze fase dient globaal aangegeven te worden:

- type activiteit
- verwachting effecten in relatie tot verbodsbepalingen Flora- en faunawet
- vaststellen welke natuurwetten en –beleid nog meer van toepassing zijn (ligging ten opzichte van Natura2000-gebieden en EHS-gebieden)
- met welk doel de activiteiten en werkzaamheden gaan plaatsvinden (nut & noodzaak)
- planning van de werkzaamheden, tijd en kosten

I1: Beschrijf type activiteit of werkzaamheden

Verantwoordelijke: Projectleider

Planning: er is geen inzet van de ecoloog noodzakelijk. De doorlooptijd is afhankelijk van de grootte en vorm van de activiteit.

In de initiatiefase worden de activiteiten of werkzaamheden op hoofdlijnen beschreven. Het gaat onder meer om doel en maatschappelijk belang, locatie en aard van de activiteit.

De Flora- en faunawet stelt verschillende voorwaarden afhankelijk van de aard van de activiteit (zie toetsingsschema's in het stappenplan). Hierbij worden activiteiten onderverdeeld in ruimtelijke inrichting en ontwikkeling, bestendig beheer en onderhoud en gebruik en schadebestrijding. In tabel 1 zijn voorbeelden van activiteiten/werkzaamheden van Rijkswaterstaat met betrekking tot bestendig beheer en onderhoud, bestendig gebruik, ruimtelijke ingrepen (ontwikkeling) en beheer en schadebestrijding weergegeven.

Tabel 1

Activiteiten/werkzaamheden van RWS waar Flora- en faunawet van toepassing kan zijn.

Bestendig beheer en onderhoud o.a.

- Maaien (lage landvegetaties (gras, ruigte, pioniervegetaties), water-/oevervegetaties)
- Snoeien/dunnen houtige gewassen
- Inspecties/monitoring
- Ecologische inventarisaties (in het kader van beheer en onderhoud)
- Onderhoud (waterbodembodem, oeverconstructie, vaarmeubilair, verharding/paden, kunstwerken of gebouwen, kleine voorzieningen (wegmeubilair, rasters, steigers, markering, enz.)

Ruimtelijke ontwikkeling o.a.

- Ontgraven bodem (droog, nat (incl. saneren waterbodembodem, grindwinning) (bijvoorbeeld het graven van geulen voor kabels en leidingen)
- Aanleg (kunstwerken of gebouwen, verhardingen/paden, kunstmatige oeverconstructies, watergangen, beplanting, kleine voorzieningen, verlichting)
- Slopen of verwijderen (kunstwerken/gebouwen, verhardingen, kunstmatige oeverconstructies, opslag bomen/struiken, dempen watergangen, kleine voorzieningen)
- Onderzoek in kader van ruimtelijke ontwikkeling
- Opbrengen substraat (op het land (stenen, grond, zand, bagger), in het water (klein open water (slib/bagger), zandsuppletie kustzone en binnenwateren))
- Achterstallig onderhoud (beplantingen, baggeren, etc.)

Bestendig gebruik o.a.

- Opslag materieel

Beheer en schadebestrijding (Hoofdstuk V van de Flora- en faunawet)

- Vangen van Muskusratten en Beverratten
- Afschieten van konijnen die schade veroorzaken aan dijken

Voorbeelden uit de RWS-praktijk

Stel men wil geluidschermen plaatsen langs een rijksweg. Is de Flora- en faunawet hier van toepassing? Ja, wanneer tijdens de werkzaamheden verstoring op beschermde soorten optreedt en permanente effecten, zoals bijvoorbeeld het aanvliegen van vogels tegen glazen geluidsschermen en de kap van bomen.

Stel men wil 3 km wegberm maaien. Is de Flora- en faunawet hier van toepassing? Ja, mits er beschermde soorten voorkomen en negatieve effecten (bv. verstoring en/of vernietiging van habitat) te verwachten zijn.

Stel met wil een extra aansluiting op een weg realiseren. Is de Flora- en faunawet hier van toepassing? Ja, mits er beschermde soorten voorkomen. Negatieve effecten (bv. dichten watergang, kappen van bomen, bronbemaling, maaien, verwijderen struweel, asfalteren) zijn te verwachten.

I2: Vaststellen of/en welke natuurwetten van toepassing zijn

Verantwoordelijke: Ecoloog

Planning: 0,5 – 1,5 dagen

In deze stap bepaalt de ecoloog of door de activiteiten mogelijk verbodsbepalingen uit de Flora- faunawet of andere natuurwetten worden overtreden. In het kader op de volgende bladzijde zijn de verbodsbepalingen uit de Flora- en faunawet beschreven. De ecoloog kijkt in deze stap op hoofdlijnen naar de activiteit en mogelijke effecten op soortgroepen (amfibieën, zoogdieren, vogels, planten etc). In dit stadium wordt nog geen gedetailleerde effectbeschrijving gemaakt op basis van verspreidings/veldgegevens. Indien kan worden uitgesloten dat er (beschermde) planten en dieren voorkomen en/of er verbodsbepalingen worden overtreden dan zijn er geen vervolgstappen noodzakelijk.

De resultaten worden in een memo vastgelegd, zodat bij uitvoering kan worden aangetoond dat er getoetst is aan de Flora- en faunawet. Als men niet met zekerheid kan uitsluiten dat verbodsbepalingen overtreden worden dan is het resultaat van deze stap een advies voor vervolgstappen en nader onderzoek.

Toelichting Belangrijke verbodsbepalingen Flora- en faunawet

Artikel 8: Het is verboden planten, behorende tot een beschermde inheemse plantensoort, te plukken, te verzamelen, af te snijden, uit te steken, te vernielen, te beschadigen, te ontwortelen of op enigerlei andere wijze van hun groeiplaats te verwijderen.

Artikel 9: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te doden, te verwonden, te vangen, te bemachtigen of met het oog daarop op te sporen.

Artikel 10: Het is verboden dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, opzettelijk te verontrusten.

Artikel 11: Het is verboden nesten, holen of andere voortplantings- of vaste rust- of verblijfplaatsen van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te beschadigen, te vernielen, uit te halen, weg te nemen of te verstoren.

Artikel 12: Het is verboden eieren van dieren, behorende tot een beschermde inheemse diersoort, te zoeken, te rapen, uit het nest te nemen, te beschadigen of te vernielen.

Artikel 13: Het is verboden planten of producten van planten, of dieren dan wel eieren, nesten of producten van dieren, behorende tot een beschermde inheemse of beschermde uitheemse plantensoort onderscheidenlijk een beschermde inheemse of beschermde uitheemse diersoort, te vervoeren, ter vervoer aan te bieden, af te leveren, te gebruiken voor commercieel gewin, binnen of buiten het grondgebied van Nederland te brengen of onder zich te hebben.

Naast toetsing van de activiteit aan de Flora- en faunawet moet de activiteit ook aan andere wetten getoetst te worden. De ecooloog dient in deze stap te bekijken of de locatie waar de activiteit gaat plaatsvinden in of nabij een Natura2000-gebied of EHS-gebied ligt en of er bomen gekapt worden die onder de Boswet of gemeentelijke kapverordening vallen. De procedures van de verschillende wetten, die voor natuur relevant zijn, volgen aparte sporen. Er zijn wel mogelijkheden om effectbeoordelingen of toetsen te combineren en mitigerende maatregelen en compenserende maatregelen in samenhang uit te voeren. In bijlage 1 zijn de verschillende wetten kort omschreven.

I3: Stel vast welke informatie nodig is voor de toetsing aan de Flora- en faunawet

Verantwoordelijke: Ecooloog

Planning: 2– 6 dagen

Nadat is vastgesteld dat mogelijk sprake is van overtreding van de Flora- en faunawet moet vastgesteld worden welke informatie nodig is om een nadere toetsing aan de Flora- en faunawet uit te voeren. Hierbij moeten de volgende vragen beantwoord worden:

- 1 Welke informatie is nodig om te toetsen aan de Flora- en faunawet?
- 2 Welke informatie is beschikbaar?
- 3 Wanneer en hoe dient onderzoek naar ontbrekende informatie uitgevoerd worden?

1 Welke informatie is nodig om te toetsen aan de Flora- en faunawet?

De ecooloog bepaalt welke informatie nodig is om te toetsen aan de Flora- en faunawet, denk hierbij aan het voorkomen van beschermde soorten en informatie over ingreep-effectrelaties (zie kader). Op de site van LNV is een effectenindicator beschikbaar.

De effectenindicator is een instrument waarmee mogelijke schadelijke effecten ten gevolge van de activiteit en plannen kunnen worden verkend. De effectenindicator geeft informatie over de gevoeligheid van soorten en habitattypen voor de meest voorkomende storende factoren. Deze informatie is generiek. Om vast te stellen of een activiteit in de praktijk schadelijk is moet gedetailleerder naar de activiteit en de lokale situatie gekeken worden.

Toelichting mogelijke effecten

Vernietiging habitat: oppervlakte verlies

Kwaliteitsverlies habitat door chemische effecten: verzuring, vermisting, verzoeting, verzilting, verontreiniging

Kwaliteitsverlies habitat door fysieke effecten: verdroging, vernatting, verandering stroomsnelheid, verandering overstroomfrequentie, verandering dynamiek substraat, verandering (water)temperatuur

Kwaliteitsverlies habitat door versturende effecten: geluid, licht, trilling, verstoring door mensen of verkeer, mechanische effecten

Kwaliteitsverlies door verlies ruimtelijke samenhang: barrièrewerking, versnippering, verdeling gebieden over het landschap
Kwaliteitsverlies door beïnvloeding soortensamenstelling: introductie van gebiedsvreemde soorten, verandering in voedselaanbod, introductie predatoren, toename concurrentie door opheffen isolatie (bijvoorbeeld bij noordse woelmuis)

2 Welke informatie is beschikbaar?

De ecooloog bepaalt in deze stap of de gegevens over het voorkomen van beschermde planten en dieren actueel en compleet zijn en of de informatie die nodig is om de ingreep-effectrelaties te beoordelen aanwezig is. In de initiatieffase kan gestart worden met een oriënterend onderzoek of quick scan door een ecooloog om de mogelijke aanwezigheid van beschermde soorten in het plangebied én in de omgeving, het invloedsgebied, te bepalen. Het oriënterend onderzoek kan plaatsvinden op basis van bestaande gegevens (zoals literatuuronderzoek, consultatie van beheerders en lokale natuurwerkgroepen, www.natuurloket.nl) en een veldbezoek. Op basis van het oriënterend onderzoek of quickscan kan de ecooloog in een vroeg stadium aanbevelen eventueel uit te wijken naar andere locaties en te zoeken naar andere oplossingsrichtingen, een beeld te krijgen welke effecten al bepaald kunnen worden en/of voor welke soorten nog aanvullende gegevens verzameld dienen te worden.

3 Wanneer en hoe dient onderzoek naar ontbrekende informatie uitgevoerd worden?

Mocht het zo zijn dat er (veld)onderzoek noodzakelijk is, dan is het zaak deze goed in te plannen. Het natuuronderzoek mag voor de ontheffingsaanvraag gegevens niet ouder zijn dan 3 à 5 jaar (zie V1). Afhankelijk van de planning van de uitvoering van het project kan het daarom in sommige gevallen beter zijn om in een later stadium veldonderzoek uit te laten voeren. Veldonderzoek vindt hoofdzakelijk plaats in maart t/m september, met uitzondering van onderzoek naar winterverblijfplaatsen van vleermuizen: december t/m februari. Met deze perioden dient in de algemene projectplanning rekening gehouden te worden.

I4: Plannen en uitzetten veldonderzoek

Verantwoordelijke: Ecooloog

Planning: 2 – 3 dagen met doorlooptijd van ca. 3 weken voor het aanvragen van beschikbare gegevens en periode maart-september (winterverblijfplaatsen vleermuizen in december-februari) voor veldonderzoek

De ecooloog plant en zet in overleg met de projectleider het veldonderzoek uit. Het veldonderzoek mag parallel lopen aan de initiatieffase en de planfase aangezien bij sommige grotere projecten niet aan de eis van de actueelheid van het veldonderzoek voldaan kan worden als er in een te vroeg stadium veldonderzoek gedaan is.

Het veldonderzoek moet:

- aan- of afwezigheid van alle relevante beschermde soorten met, indien relevant, hun vaste rust- en verblijfplaatsen of groeiplaatsen aantonen;
- actueel zijn (niet ouder dan 3 tot 5 jaar voor de ontheffingsaanvraag);
- op een voor de soort goede wijze (methodiek) en in het juiste seizoen verzameld zijn;
- traceerbaar en verifieerbaar zijn;
- door een voldoende deskundig persoon uitgevoerd zijn;
- dekkend zijn voor die onderdelen van het gebied die beïnvloed worden door de activiteiten en werkzaamheden;
- op een adequaat detailniveau weergegeven worden.

2.2 Planfase (P-fase)

Onder de planfase wordt verstaan de fase waarin RWS het idee uit de initiatiefase gaat uitwerken tot een plan. In deze fase wordt de uit te voeren activiteiten beschreven en de effecten op beschermde soorten in beeld gebracht. De rol en verantwoordelijkheid van RWS in deze fase is afhankelijk van de wijze van aanbesteding. Indien gekozen is voor bijvoorbeeld een Design&Construct zal het ontwerp en/of het specificeren van de activiteiten of werkzaamheden in handen liggen van een marktpartij. Deze zal dan ook de verantwoordelijkheid hebben om conform de Flora- faunawet te werken. Indien RWS in een later stadium het werk uitbesteed of in eigen hand houdt is RWS zelf verantwoordelijk voor de uitvoering van de hieronder beschreven stappen.

P1: Nader specificeren activiteiten (nieuwe werken, beheer&onderhoud, voorkomen schade/overlast, veiligheid), rekening houdend met resultaten uit het natuuronderzoek

Verantwoordelijke: Projectleider in overleg met ecooloog

Planning: 0,5 – 10 dagen

De projectleider stemt de activiteiten af met een ecooloog. Houdt hierbij rekening met de resultaten uit het natuuronderzoek (quick scan, dan wel veldinventarisatie). De negatieve effecten van activiteiten kunnen in veel gevallen beperkt blijven door te kiezen voor een wijze of periode van uitvoering die minder schade aanricht. De voorwaarden uit de toekomstige gedragscode Flora- en faunawet van RWS of andere initiatiefnemers of reeds verleende ontheffingen van de Flora- en faunawet bieden hiervoor handvatten (zie kader).

Ten opzichte van I2 dient in deze fase de activiteiten gedetailleerder uitgewerkt te worden, zoals:

- Aard van het gebied waar de activiteiten en werkzaamheden gaan plaatsvinden
- Welke activiteiten of werkzaamheden uitgevoerd zullen worden
- De locatie(s) van de activiteiten en werkzaamheden
- Wanneer de activiteiten of werkzaamheden uitgevoerd gaan worden

-
- De wijze waarop de werkzaamheden en activiteiten uitgevoerd zullen gaan worden
 - Tijdelijke en blijvende activiteiten en werkzaamheden

In de planvorming vinden vaak aanpassingen plaats op basis van nieuwe inzichten, overleg met belanghebbenden of eisen vanuit de maatschappij. Nadat eventueel de aanvullende informatie is verzameld of geactualiseerd kan definitief in beeld gebracht worden welke activiteiten of werkzaamheden waar, wanneer en hoe plaatsvinden. Deze definitieve plannen zijn de basis voor eventuele vrijstellingen of ontheffingen.

P2: Controle compleetheid/actualiteit natuurinventarisatiegegevens

Verantwoordelijke: Ecoloog

Planning: 0,5 – 3 dagen

De ecoloog toetst in deze stap het uitgevoerde natuuronderzoek aan de vereisten vanuit de wet (I3) en volledigheid ten behoeve van de effectenbeoordeling van de activiteit. Het kan zijn dat de specificatie van de activiteit leidt tot een uitbreiding van de locatie, andere effecten of uitvoeringsperiode of -duur, waardoor het natuuronderzoek niet (meer) compleet en/of actueel is. Laat indien nodig aanvullend veldonderzoek uitvoeren.

P3: Beoordelen effecten en toetsen aan Flora- en faunawet

Verantwoordelijke: Ecoloog

Planning: 2,5 – 8 dagen

Welke effecten er op treden en of er een verbodsbepaling wordt overtreden, is van vele factoren afhankelijk zoals: de soort, de activiteit, de locatie, de wijze van uitvoeren, het tijdstip van uitvoeren. Per beschermde soort dient aangegeven te worden welke verbodsbepaling wordt overtreden, op welke locatie(s) en door welke werkzaamheden. Dit is maatwerk, schakel hiervoor een ecoloog in. De toetsing voor bestendig gebruik, beheer & onderhoud en ruimtelijke inrichting wordt in het stappenplan en in bijlage 2 toegelicht.

De effectbeoordeling in de planfase is een gedetailleerdere en specifiekere invulling van de stap I2. Bij de effectbeschrijving dient onderscheid te worden gemaakt in tijdelijke effecten (tijdens de bouwfase) en permanente effecten (gebruiksfase). Houd er ook rekening mee dat de activiteit zelf geen effect kan hebben, maar gezamenlijk met andere activiteiten of werkzaamheden die in het gebied plaatsvinden of gaan vinden, wel effect kunnen hebben (cumulatieve effecten). Lang niet alle activiteiten leiden noodzakelijkerwijze tot overtreding van één of meer verbodsbepalingen. Bijvoorbeeld omdat in het gebied geen beschermde soorten voorkomen of, wanneer deze er wel zijn, de activiteit op een zodanige wijze uitgevoerd kan worden dat er geen overtreding plaatsvindt omdat er bijvoorbeeld geen nest wordt verstoord omdat er buiten de voortplantingsperiode van de betreffende soort wordt gewerkt.

Voorbeeld uit de RWS praktijk: Goedgekeurde Ontheffingsaanvraag (FF/75C/2006/0111)

Er dienen onderhoudswerkzaamheden van beplantingen langs auto-snelwegen in het wegendistrict St. Joost (A2, A76, A79) plaats te vinden. Het betreft het dunnen en opschonen van bestaande beplantingen (het verwijderen van bomen en struiken). Hierbij worden maximaal 50% van het aantal struikvormers en maximaal 60% van het aantal bomen verwijderd.

In het plangebied zijn op diverse locaties (verse) sporen en burchten van dassen aangetroffen, die te kennen geven, dat het gebied door dassen wordt benut om te foerageren en als vaste verblijfplaats dient. Aangezien de te dunnen opstanden deel uitmaken van het leefgebied van de das, worden door de werkzaamheden negatieve effecten verwacht ten aanzien van deze soort. In de naaste omgeving van het plangebied blijft voldoende foerageergebied over. Om de negatieve effecten van de werkzaamheden voor de das zoveel mogelijk te beperken, worden de volgende maatregelen voorgesteld:

- In gebieden met burchtlocaties wordt bij voorkeur gewerkt tussen half augustus en 1 november (buiten de winterrust- en kraamperiode).
- Op burchtlocaties wordt verder alleen gekapt indien noodzakelijk, stobben worden niet verwijderd en het gebruik van machines anders dan motorzagen is niet toegestaan dichterbij dan 20 meter van het meest nabijgelegen hol. Tevens mag er op burcht-locaties geen zwaar materieel aanwezig zijn of over vervoerd worden. Bomen die voor de hollen geveld worden (van de hollen af), worden middels een lier verwijderd.
- Bovendien draagt men er zorg voor, dat de burchten en wissels niet onder hout worden bedolven, de burchten niet worden beschadigd en de werkzaamheden zo kort mogelijk en tevens overdag plaatsvinden.
- Om misverstanden te voorkomen worden wissels en burchtlocaties gemarkeerd.

Als aanvullende voorwaarde zal in de ontheffing de volgende voorwaarden worden opgenomen: De gehanteerde percentages van het maximaal te verwijderen aantal struikvormers (50%) en bomen (60%) dienen evenredig over het plangebied te worden toegepast. Zodoende dient te worden voorkomen dat er 'gaten' in de beplanting ontstaan, doordat er lokaal te rigouzeus wordt gedund. Er dient te allen tijde voldoende dekking aanwezig te zijn. Naast burchten verdient het tevens de voorkeur zo weinig mogelijk in de directe nabijheid van wissels in te grijpen.

Uitgebreide toets

1 De gunstige staat van instandhouding van de das komt niet in gevaar, mits gewerkt wordt conform de bovengenoemde maatregelen en volgens de overige in de ontheffing opgelegde voorwaarden.

2 Andere bevredigende oplossing en belang van de ingreep:

De onderhavige aanvraag is beoordeeld onder het belang "ruimtelijk ingreep of ontwikkeling". Vanwege het feit dat het hier onderhoud betreft, welke vanwege de veiligheid en ter voorkoming van overlast dient te worden uitgevoerd en u tevens maatregelen aandraagt waarmee negatieve gevolgen ten opzichte van de beschermde soorten zoveel mogelijk voorkomen dan wel beperkt kunnen worden, is voldoende inzichtelijk gemaakt dat de gekozen werkwijze een bevredigende oplossing betreft. Hiermee is het voldoende aangetoond dat geen andere bevredigende oplossing voorhanden is.

Bron: www.minInv.nl. De goedgekeurde ontheffing staat geregistreerd onder aanvraagnummer FF/75C/2006/0111.

P4: Vooroverleg DLG of LNV-DR

Verantwoordelijke: Projectleider in overleg met ecooloog

Planning: 0,5 – 1,5 dagen

Om de ontheffingsaanvraagprocedure vlotter te laten verlopen, wordt aanbevolen om vooraf contact op te nemen met de Dienst Landelijk Gebied (DLG) voor inhoudelijke vragen en de Dienst Regelingen van het Ministerie van Landbouw, natuur en voedselkwaliteit (LNV-DR) voor procesmatige/juridische vragen. Vooroverleg met DLG en/of LNV-DR kan de behandelingstermijn versnellen.

In het vooroverleg kan onder andere besproken worden of de gebruikte informatie afdoende is, de beoordeling van de effecten volgens de juiste methode uitgevoerd is en kan afstemming plaatsvinden over (de noodzaak van) mitigerende en/of compenserende maatregelen.

P5: Activiteiten aanpassen en mitigerende en compenserende maatregelen vaststellen.

Verantwoordelijke: Projectleider in overleg met ecooloog

Planning: 0,5 – 3 dagen

Indien er verbodsbepalingen worden overtreden, moeten de activiteiten of werkzaamheden zo mogelijk aangepast worden. Effecten kunnen beperkt worden door de wijze van uitvoering of het tijdstip en/of met zorgvuldig handelen. Op basis van de effectbeoordeling dient de projectleider samen met een ecooloog te beoordelen of onderdelen van het plan aangepast dienen te worden en welke mogelijk mitigerende en compenserende maatregelen genomen kunnen worden en of er mogelijke alternatieven voor het realiseren van het plan zijn. Dit laatste is verplicht als er effecten zijn op strikt beschermde soorten die vermeldt zijn op de Habitatrichtlijn bijlage IV.

P6: Vaststellen of naast zorgplicht, gedragscode of ontheffing van toepassing is

Verantwoordelijke: Ecooloog

Planning: 0,5 - 2 dagen

Afhankelijk van het type activiteiten of werkzaamheden die gaan plaatsvinden en het beschermingsregime van de voorkomende soorten moet er voor het mogen overtreden van een verbodsbepaling een ontheffing worden aangevraagd. Ook kan een vrijstelling gelden, al dan niet onder de voorwaarde dat er aantoonbaar wordt gewerkt volgens een door de Minister van LNV goedgekeurde gedragscode. Rijkswaterstaat is momenteel bezig zijn eigen gedragscode op te stellen voor zijn activiteiten/werkzaamheden. Nadere informatie over de gedragscode is verkrijgbaar bij het Expertisecentrum Natuurwetgeving. De zorgplicht of te wel de plicht tot zorgvuldig handelen is altijd van toepassing. Zorgvuldig handelen houdt in dat van de activiteiten of werkzaamheden geen wezenlijke invloed uitgaat op de beschermde soort(en) en dat voorafgaand aan en

tijdens het uitvoeren van de activiteit in redelijkheid alles wordt verricht of gelaten om schade aan beschermde soorten te voorkomen. In bijlage 2 en in de tabellen in het stappenplan zijn de verschillende beschermingsregimes en plichten nader toegelicht.

2.3 Voorbereidingsfase (V-fase)

Onder de voorbereidingsfase wordt verstaan de fase waarin RWS de uitvoeringsfase gaat voorbereiden en de uit te voeren activiteiten vast legt in een contract en aanbesteed. De rol en verantwoordelijkheid van RWS in deze fase is afhankelijk van de wijze van aanbesteding en de verantwoordelijkheden. RWS kan de verantwoordelijkheid voor het aanvragen en verkrijgen van vergunningen/ontheffingen geheel in de handen van de uitvoerende marktpartij leggen en buiten de wettelijke bepalingen geen aanvullende voorwaarden ten aanzien van natuur opneemt in het contract. De andere mogelijkheid is dat RWS wel de ontheffing aanvraagt en/of eigen aanvullende voorwaarden ten aanzien van de omgang met natuurwaarden laat opnemen. Hierover is binnen RWS nog geen harde richtlijn.

V1: Ontheffing Flora- en faunawet aanvragen

Verantwoordelijke: Ecoloog

Planning: 1 – 3 dagen

Indien er één of meer verbodsbepalingen worden overtreden en er geen vrijstelling geldt, moet ontheffing worden aangevraagd. Voor beheer en schadebestrijding dient een ontheffing bij de Provincie aangevraagd te worden (zie bijlage 2). Voor bestendig gebruik, bestendig beheer en onderhoud en ruimtelijke ingrepen dient een, altijd actueel, aanvraagformulier "Ontheffing, ingevolge Flora- en faunawet artikel 75, vijfde lid en zesde lid onderdeel c" te worden ingevuld (zie voor de meest actuele versie: www.hetInvloket.nl en voor de versie van deze datum bijlage 5). Bij het formulier dient een onderbouwing te worden gevoegd. Enkele algemene aandachtspunten bij het aanvragen van een ontheffing:

- Volledige en inhoudelijk goed onderbouwde aanvragen kunnen sneller worden afgehandeld. Bij onvolledige of slecht onderbouwde aanvragen zal verzocht worden om aanvullende informatie.
Dat leidt tot vertraging in de afhandeling van de aanvraag.
- Op het aanvraagformulier dient gemotiveerd aangegeven te worden voor welke periode ontheffing wordt aangevraagd. De duur van de ontheffingsperiode is gekoppeld aan de duur van de werkzaamheden. Wees zo realistisch mogelijk bij het inschatten van de benodigde periode, maar houdt hierbij ook rekening met eventuele vertragingen in de uitvoering van de werkzaamheden door weersomstandigheden, benodigde tijd voor vergunningverlening, benodigde tijd voor subsidieverlening e.d. Een ontheffing wordt voor een periode van maximaal 5 jaar verleend en kan daarna worden verlengd.
- De werkzaamheden of activiteiten dienen voldoende concreet te

zijn. Er moet bekend zijn wat er waar en wanneer op welke wijze gaat gebeuren. Een bestemmingsplan is bijvoorbeeld nog niet concreet genoeg.

- Bij het volledig ingevulde aanvraagformulier dienen bescheiden te worden toegevoegd, waarmee LNV in staat is om te bepalen of voldaan wordt aan de vereisten voor een ontheffing. Deze informatie kan geleverd worden in de vorm van (kopieën van) inventarisatierapporten, planrapporten en dergelijke, maar kan in overleg met DR ook digitaal worden aangeleverd.

Voorbeelden van verleende ontheffingen zijn te vinden op de site van LNV (Zie: www.minInv.nl). Voor activiteiten en werkzaamheden die vallen onder "Beheer en Schadebestrijding" zie P3.

V2: Definitieve ontheffing

Verantwoordelijke: Dienst Regelingen van LNV

Planning: Afhankelijk van LNV. In principe is de doorlooptijd van een ontheffingsaanvraag 3 tot 6 maanden (13 weken met een mogelijke verlenging van 13 weken), mits de vergunning correct is aangevraagd en er geen aanvullende vragen worden gesteld door LNV (zie kader stappenplan).

Stappenplan

- 1 Ontvangst van de aanvraag.
- 2 Binnen 8 *weken* na ontvangst van de aanvraag dient het bestuursorgaan te besluiten of de wettelijke beslistermijn van 6 *maanden* wordt verlengd met een redelijke termijn vanwege het feit dat het een zeer ingewikkeld besluit of een omstreden onderwerp betreft. Voordat het bestuursorgaan een besluit tot verlenging neemt, stelt hij de aanvrager in de gelegenheid zijn zienswijze daarover naar voren te brengen.
- 3 Toezending van het ontwerp-besluit aan belanghebbenden.
- 4 Openbare kennisgeving van ontwerp-besluit.
- 5 Ter inzage legging van ontwerp-besluit gedurende 6 *weken*.
- 6 Zienswijzen kunnen gedurende deze 6 *weken* door een ieder worden ingediend.
- 7 Het bestuursorgaan vult de ter inzage gelegde stukken aan met nieuwe relevante stukken en gegevens.
- 8 Reactierecht van de aanvrager op de ingediende zienswijzen.
- 9 Het bestuursorgaan neemt het definitieve besluit zo spoedig mogelijk, doch uiterlijk zes maanden na ontvangst van de aanvraag.
- 10 Het definitieve besluit wordt bekendgemaakt aan de belanghebbenden, waaronder de aanvrager en degenen die zienswijzen naar voren hebben gebracht.
- 11 Openbare kennisgeving van het definitieve besluit.
- 12 Ter inzage legging van definitieve besluit gedurende 6 *weken*;
- 13 De beroepstermijn van 6 *weken* vangt aan op de dag na die waarop het besluit ter inzage wordt gelegd;
- 14 De Rechtbank beslist in principe binnen 16 *weken* na ontvangst van een beroepschrift.

Wanneer de ontheffingsaanvraag door LNV en DLG behandeld en goedgekeurd is en er door derden geen bezwaar en beroep is aangetekend of inmiddels afgehandeld is, wordt de definitieve ontheffing verstuurd. De ontheffing is voor max. 5 jaar geldig, afhankelijk van de aanvraagperiode.

V3: Voorwaarden vanuit gedragscode, zorgplicht en/of ontheffing opnemen in contract

Verantwoordelijke: Projectleider in overleg met ecooloog

Planning: 0,5 – 1,5 dagen

In het contract met de uitvoerder van het geplande project dienen het ontheffingbesluit en eventuele voorwaarden vanuit de ontheffing of de gedragscode opgenomen te worden. Wanneer er nog geen ontheffing is, dient in het contract opgenomen te worden dat alle schade die voortkomt uit het niet naleven van de Flora- en faunawet voor de uitvoerder (aannemer) is.

De Flora- en faunawet kent een zorgplicht. Er moet voldoende zorg in acht genomen worden voor in het wild levende dieren en planten. De zorgplicht is ingegeven door wat algemeen beschaafd en

Tabel 2

Maatregelen die de uitvoerder kan nemen voor beperking van de effecten op natuur

| Ingreep | Effect | Maatregel |
|---------------------------------|---|---|
| Verwijderen biotoop in grasland | Vernieling vaste verblijfplaatsen en verontrusting vogels en zoogdieren (vleermuizen) | <ul style="list-style-type: none"> – Werkzaamheden buiten het broedseizoen (maart-juli) uitvoeren. – Begroeiing zoveel mogelijk handhaven (bomen rondom plangebied en weide). Wanneer niet mogelijk, na afronding werkzaamheden herbeplanting. |
| Graven/dempen watergang | Verstoring van vissen, amfibieën, zoogdieren en vogels | <ul style="list-style-type: none"> – Zorgdragen voor vluchtmogelijkheid of wegvangen. – Vergraven van watergangen buiten periode winterrust (november-februari). – Dempen van sloten buiten de voortplantingsperiode (maart-augustus). |
| Kap begroeiing | Vernieling vaste verblijfplaatsen en verontrusting vogels en zoogdieren | <ul style="list-style-type: none"> – Kap buiten het broedseizoen (maart-juli). – Zorgdragen voor vluchtmogelijkheid. – Begroeiing zoveel mogelijk handhaven (boomrijen en struweel) i.v.m. vleermuizen. Wanneer niet mogelijk, na afronding werkzaamheden herbeplanting. |

fatsoenlijk wordt geacht. Het is belangrijk dat bij de toekomstige werkzaamheden het besef bestaat dat er een 'zorgplicht' is voor planten en dieren. Dit betekent concreet dat er bij de toekomstige uitvoering van werkzaamheden rekening gehouden moet worden met de aanwezigheid van planten en dieren en dat schade zoveel mogelijk voorkomen moet worden.

In tabel 2 zijn de maatregelen aangegeven die de uitvoerder kan nemen om de schade aan de natuur te voorkomen en/of te beperken. Een gunstige periode voor het uitvoeren van de werkzaamheden is buiten het broedseizoen gezien de voortplantingsperiode, het broedseizoen en de winterrust.

V4: Controle werkplan op Flora- en faunawet

Verantwoordelijke: Projectleider in overleg met ecooloog

Planning: 0,5 – 1,5 dagen

Indien RWS de ontheffing heeft aangevraagd en eindverantwoordelijk is, is het aan te bevelen dat een ecooloog het werkplan van de gekozen uitvoerende marktpartij of RWS zelf controleert om te kijken of de voorwaarden vanuit gedragscode, zorgplicht en/of ontheffing zijn opgenomen en er volgens de Flora- en faunawet gewerkt gaat worden. Indien de verantwoordelijkheid voor aanvraag en uitvoering conform Flora- en faunawet geheel bij de uitvoerende marktpartij ligt, is deze controle optioneel en kan de controle geheel aan de AID overgelaten worden.

2.4 Uitvoeringsfase (U-fase)

Onder de uitvoeringsfase wordt verstaan de fase waarin de uitvoerende partij of RWS de activiteiten daadwerkelijk uitvoert. In deze fase dienen de activiteiten volgens de eisen uit de Flora- en faunawet uitgevoerd te worden.

U1: Contractbeheersing conform voorwaarden Flora- en faunawet

Verantwoordelijke: Projectleider in overleg met ecooloog (indien mogelijk effecten worden verwacht)

Planning: 0,5 – 5 dagen

Contractvorming

Wanneer de eisen/procedures t.a.v. de Flora- en faunawet niet door de opdrachtnemer nageleefd worden, dan zal de vergunningverlenende instantie de opdrachtgever aanspreken indien deze de aanvraag heeft gedaan. De risico's (o.a. financiële) van het niet naleven van eisen/procedures t.a.v. de Flora- en faunawet liggen bij de opdrachtnemer als dit goed in de contracten is vastgelegd. Keuzes die nog resteren zijn o.a.

- wanneer doet RWS zelf de Flora- en faunawet-voorbereidingen en wanneer de aannemer?
- wanneer doet de opdrachtnemer alles mbt de Flora- en faunawet, en wanneer RWS alles mbt de Flora- en faunawet of een deel en de opdrachtnemer de rest, omdat tijdens het voortraject vaak nog niet duidelijk aan welke opdrachtnemer het werk wordt gegund?

Tijdens de uitvoering van de activiteiten of werkzaamheden dient de initiatiefnemer (RWS of uitvoerende marktpartij) nog steeds rekening te houden met de verplichtingen vanuit de Flora- en faunawet.

Indien gewerkt wordt volgens de werkwijze zoals beschreven in een goedgekeurde gedragscode, zal dat aantoonbaar moeten gebeuren. Wanneer een ontheffing is verkregen, dient eveneens aantoonbaar gewerkt te worden zoals beschreven in het bij de aanvraag toegevoegde projectplan en eventueel toegevoegde bescheiden en volgens de eventuele aanvullende voorwaarden die in de ontheffing opgelegd zijn.

Vlak voor en tijdens de uitvoering van de activiteiten en werkzaamheden moet het plangebied gecontroleerd worden op het alsnog voorkomen of hervestigen van beschermde soorten. Zo nodig dient aanvullend ontheffing te worden aangevraagd om dieren of planten van de werkplek te mogen verwijderen, voordat de werkzaamheden kunnen beginnen.

Wanneer de werkzaamheden langer duren dan gepland, waardoor het tijdvak waarvoor de beschikking is afgegeven overschreden wordt, dient bij Dienst Regelingen van LNV tijdig verlenging van de ontheffing te worden aangevraagd voor de te verwachten resterende werkperiode. Afhankelijk van de periode waarvoor een verlenging aangevraagd wordt en de grootte en soort project kan Dienst Regelingen vrij snel een verlenging verleend worden. De snelheid van het verlenen van een verlenging voor de ontheffing kan variëren van circa enkele dagen tot enkele weken.

Controle en toezicht van uitvoerders (aannemers) op en naleven van de eisen, die vanuit de Flora- en faunawet gesteld zijn, is van groot belang. Controle wordt door de AID (zie kader) uitgevoerd. Wanneer RWS de ontheffing aangevraagd heeft is het ook verstandig/noodzakelijk om vanuit RWS een toezichthouder aan te wijzen.

AID

Indien zonder ontheffing of vrijstelling verbodsbepalingen worden overtreden is er sprake van een economisch delict. Een opsporingsambtenaar (AID, politie) kan in zo'n geval ter plekke proces-verbaal opmaken, de werkzaamheden onmiddellijk stilleggen of de activiteit verbieden of beëindigen. Door middel van bestuursdwang kan een herstelverplichting worden opgelegd: de schade zal fysiek ongedaan gemaakt moeten worden, indien dit redelijkerwijs mogelijk is.

Indien wel ontheffing is verleend maar er wordt niet (geheel) in overeenstemming met de hieraan verbonden voorwaarden gehandeld of er wordt een verbod overtreden waarvoor geen ontheffing is verleend, kan de verleende ontheffing ingetrokken worden. Er zal na het intrekken van de ontheffing opnieuw ontheffing moeten worden aangevraagd, voordat de werkzaamheden kunnen worden hervat. Tegen intrekking van een ontheffing staat bezwaar en beroep open. Indien ondanks gedegen onderzoek toch nog een ter plekke niet eerder waargenomen beschermde soort opduikt en er dreigt een verbodsbepaling te worden overtreden, dan dient alsnog een aanvullende ontheffing te worden aangevraagd voor die

soort. In dergelijke gevallen zal het vaak om een situatie gaan waarin de gunstige staat van instandhouding van de betreffende soort niet in het geding is.

Gedurende de aanvraagperiode van de aanvullende ontheffing dienen werkzaamheden die de betreffende soort schaden stilgelegd te worden. Neem in dergelijke gevallen zo spoedig mogelijk contact op met DR van LNV.

U2: Technische inspectie bij oplevering

Verantwoordelijke: Projectleider in overleg met ecooloog

Planning: 0,5 – 5 dagen

Nadat het werk opgeleverd is dient geïnspecteerd te worden of alles volgens het bestek is opgeleverd en of de technische eisen uit het bestek m.b.t. de mitigatie/compensatie, zoals ze vermeld zijn in de Flora- en faunawet ontheffing, goed zijn uitgevoerd.

U3: Evaluatie/monitoring planten en dieren achteraf of mitigatie/compensatie functioneert

Verantwoordelijke: Projectleider iom ecooloog

Planning: 0,5 – 10 dagen

Afhankelijk van de eisen die vanuit de Flora- en faunawet gesteld worden dient nadat het werk opgeleverd is mogelijk geëvalueerd/gemonitord worden of de mitigatie/compensatie functioneert. Dit kan bijvoorbeeld door opnieuw veldonderzoek uit te voeren en te kijken of de gunstige staat van instandhouding van de soort niet in het gevaar is gebracht door de uitgevoerde activiteiten. Wanneer er in de ontheffing en vanuit de gedragscode geen eisen ten aanzien van monitoring gesteld zijn, is het niet noodzakelijk om te monitoren vanuit de Flora- en faunawet.

Bijlage 1 Relatie Flora- en faunawet met overige wetten

De procedures van de verschillende wetten die voor natuur relevant zijn volgen aparte sporen, maar er zijn wel mogelijkheden om effect-beoordelingen of toetsen en mitigerende maatregelen te combineren en compenserende maatregelen in samenhang uit te voeren. Hieronder zijn de verschillende wetten kort omschreven.

| Wetten en richtlijnen | Bevoegd gezag |
|--|--|
| Flora- en faunawet | Ministerie van LNV (inhoudelijke beoordeling door DLG) |
| Natuurbeschermingswet | Provincie (in sommige gevallen Ministerie van LNV) |
| Boswet | Ministerie van LNV |
| Gemeentelijke kapverordening | Gemeente |
| Compensatiebeginsel (Ecologische Hoofdstructuur) | Provincie toetst toepassing in bestemmingsplannen/overige vergunningen |

Flora- en faunawet

Sinds 1 april 2002 is de Flora- en faunawet van kracht. De wet richt zich op de bescherming van in het wild levende planten en dieren. De Flora- en faunawet beschermt naast de zeldzame en bedreigde ook de algemenere soorten die van nature in Nederland voorkomen. Het beschermingsregime varieert afhankelijk van de status van de soort. Voor algemene soorten geldt een vrijstelling.

De wet gaat uit van het nee, tenzij-beginsel. Dit houdt in dat in beginsel alle schadelijke handelingen ten aanzien van beschermde planten en dieren verboden zijn. Indien ruimtelijke ingrepen leiden tot overtreding van de verbodsbepalingen dan moet gekeken worden of de werkzaamheden kunnen worden aangepast, zodat deze niet of minder schadelijk zijn en dient in sommige gevallen gewerkt te worden volgens een gedragscode of ontheffing aangevraagd te worden bij het ministerie van LNV. Ook met een ontheffing en/of gedragscode is bij het uitvoeren van de inrichtingsmaatregelen de algemene zorgplicht van toepassing, die vraagt om een zorgvuldig 'groen' handelen.

Natuurbeschermingswet

In Nederland is de bescherming van Vogel- en Habitatrichtlijn-gebieden (Natura 2000) en beschermde natuurmonumenten geregeld in de Natuurbeschermingswet. De Vogelrichtlijn heeft betrekking op bescherming van (leefgebieden van) in bijlage I van de wet genoemde vogels. De Habitatrichtlijn heeft betrekking op bescherming van natuurlijke biotopen en de leefgebieden van planten- en diersoorten anders dan vogels.

Voor de aangewezen beschermde gebieden, dient een afwegingskader gevolgd te worden. De ingreep moet getoetst worden aan de effecten op de kwalificerende habitattypen en soorten. Indien er significante gevolgen te verwachten zijn is de ingreep enkel toegestaan indien sprake is van een groot maatschappelijk belang, er geen andere bevredigende oplossing is en er geen significante gevolgen zijn voor de instandhouding van de soort. Bij negatieve effecten moet een vergunning aangevraagd worden bij de provincie of LNV onderbouwd met een verstorings- of verslechteringstoets (niet significante effecten) of een passende beoordeling (significante effecten).

Compensatiebeginsel (ecologische hoofdstructuur)

Het compensatiebeginsel is opgenomen in het Structuurschema Groene Ruimte en nader omschreven in verschillende provinciale uitwerkingen. Het compensatiebeginsel moet voorkómen dat natuur en landschap bij het ontplooiën van diverse activiteiten in het landelijke gebied er 'per saldo' op achteruitgaan. Het compensatiebeginsel kent een nee, tenzij-beginsel: in beginsel worden activiteiten uitgesloten tenzij er sprake is van een aangetoond zwaarwegend maatschappelijk belang en door de initiatiefnemer is onderbouwd dat er geen alternatief kan worden gevonden. Vervolgens moet bekeken worden hoe de ingreep verzacht kan worden door landschappelijke inpassing en mitigerende maatregelen. Compenserende maatregelen vormen het sluitstuk van het compensatiebeginsel.

Het compensatiebeginsel geldt niet voor alle natuurwaarden, maar is van toepassing op een aantal gebiedscategorieën, die per provincie kunnen verschillen:

- 1 PEHS
- 2 In Streekplan of Natuurbeschermingswet opgenomen natuurgebieden buiten de PEHS;
- 3 Biotopen van Rode Lijstsoorten en gebieden buiten de PEHS met (zeer) hoge natuurwaarden
- 4 Beplantingen vallend onder de Boswet;
- 5 Randstad Groenstructuurprojecten en vier Strategische Groen Projecten;
- 6 Rijksbufferzones;
- 7 Gebieden met zeer hoge landschappelijke waarden

Boswet

RWS heeft een samenwerkingsovereenkomst met het ministerie van LNV afgesloten over de beplantingen van RWS. Hierin is geregeld dat alle beplantingen in eigendom van RWS onder de Boswet vallen. De te rooien beplanting moet 1 op 1 worden gecompenseerd. RWS heeft daar tot 10 jaar na het rooien de tijd voor.

Daarnaast zijn er wetten waarbij er naast een vergunning voor de desbetreffende wet mogelijk een vergunning i.h.k.v. de Flora- en faunawet aangevraagd moet worden. RWS is (vaak) Bevoegd Gezag voor deze wetten, en kan de aanvrager wijzen op de noodzaak tevens een Flora- en faunawet –onthefving dan wel een NB-wetvergunning aan te vragen.

Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren (WVO)

De Wet verontreiniging oppervlaktewateren beoogt de vervuiling van oppervlaktewateren tegen te gaan en te voorkomen. De Wet verbiedt zonder vergunning met behulp van een werk afvalstoffen, verontreinigende of schadelijke stoffen, in welke vorm ook, te brengen in oppervlaktewateren (artikel 1(1)).

Wet Beheer Rijkswaterstaatswerken (WBR)

De Wet beheer rijkswaterstaatswerken is van toepassing op alle waterstaatswerken. Hieronder vallen volgens artikel 1 de bij het Rijk in beheer zijnde wateren, waaronder mede wordt verstaan de territoriale zee, de waterkeringen en -wegen alsmede, voor zover in beheer bij het rijk, de daarin gelegen kunstwerken en hetgeen verder naar hun aard daartoe behoort.

Volgens artikel 2 van de Wet is het verboden zonder vergunning van de Minister van V&W gebruik te maken van een waterstaatswerk door, anders dan waartoe het is bestemd:

- (a) daarin, daarop, daaronder of daarover werken te maken of te behouden;
- (b) daarin, daaronder of daarop vaste stoffen of voorwerpen te storten, te plaatsen of neer te leggen, of deze te laten staan of liggen.

Het verbod omvat tevens het oprichten en in stand houden van eilanden, installaties en overige structuren. De vergunningplicht is echter niet van toepassing op mijnbouwactiviteiten (die vallen onder de mijnwetgeving) en ontgroningen (die vallen onder de Ontgroningenwet).

Bijlage 2 Beschermingsregimes en toetsing Flora- en faunawet

In de Flora- en faunawet zijn er verschillende beschermingsregimes, namelijk: tabel 1, 2, 3 en vogels. Afhankelijk van de beschermingsregimes geldt voor het overtreden van een of meer verbodsbepalingen een vrijstelling, met of zonder werken volgens een goedgekeurde gedragscode of is een ontheffing nodig op basis van een lichte of uitgebreide toets. In de onderstaande tabellen en op de poster is dit per artikel en beschermingsregime aangegeven. De achtergronden worden in dit hoofdstuk toegelicht.

Toetsingschema voor activiteiten en werkzaamheden die uitgevoerd worden vanwege bestendig gebruik en bestendig beheer en onderhoud in land- en bosbouw en natuurbeheer en van watergangen en bermen

| | Artikel 8 | Artikel 9 | Artikel 10 | Artikel 11 | Artikel 12 | Artikel 13 lid 1 |
|--------------------------|---|---|---|---|---|----------------------|
| Soort vermeld in tabel 1 | Algehele vrijstelling | | | | | Ontheffing aanvragen |
| Soort vermeld in tabel 2 | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | | | | | Ontheffing aanvragen |
| Soort vermeld in tabel 3 | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | | Geen vrijstelling mogelijk; ontheffing wordt niet verleend | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | | Ontheffing aanvragen |
| Vogels | N.v.t. | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen (als de handeling of activiteit niet van wezenlijke invloed is, is geen ontheffing vereist) | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen; voor broedende vogels wordt in beginsel geen ontheffing verleend | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | Ontheffing aanvragen |

**Toetsingschema voor activiteiten en werkzaamheden die uitgevoerd worden
vanwege ruimtelijke inrichting of ontwikkeling**

| | Artikel 8 | Artikel 9 | Artikel 10 | Artikel 11 | Artikel 12 | Artikel 13 lid 1 |
|--------------------------|---|---|---|---|---|----------------------|
| Soort vermeld in tabel 1 | Algehele vrijstelling | | | | | Ontheffing aanvragen |
| Soort vermeld in tabel 2 | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | | | | | Ontheffing aanvragen |
| Soort vermeld in tabel 3 | Geen vrijstelling mogelijk; ontheffing aanvragen | | Geen vrijstelling mogelijk; ontheffing wordt niet verleend | Geen vrijstelling mogelijk; ontheffing aanvragen | | Ontheffing aanvragen |
| Vogels | N.v.t. | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen (als de handeling of activiteit niet van wezenlijke invloed is, is geen ontheffing vereist) | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen; voor broedende vogels wordt in beginsel geen ontheffing verleend | Indien goedgekeurde gedragscode vrijstelling, zo niet: ontheffing aanvragen | Ontheffing aanvragen |

Beschermingsregimes: tabel 1, 2 en 3

De in Nederland beschermde soorten worden ingedeeld in een aantal beschermingsniveaus (tabellen) (zie kader), namelijk tabel 1 soorten, tabel 2 soorten, tabel 3 soorten en vogels.

Toelichting

Tabel 1: algemene soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstelling van de Flora- en faunawet. Wel blijft de zorgplicht van toepassing.

Tabel 2: overige soorten. Voor deze soorten geldt een vrijstelling, mits wordt gewerkt volgens een door LNV goedgekeurde gedragscode.

Wanneer er geen goedgekeurde gedragscode aanwezig is, geldt voor deze de zogenaamde "lichte" toets.

Vogels: Vogelsoorten zijn niet in de tabellen opgenomen. Alle vogels in Nederland zijn gelijk beschermd. Voor deze soorten geldt een vrijstelling, mits wordt gewerkt volgens een door LNV goedgekeurde gedragscode.

Wanneer er geen goedgekeurde gedragscode aanwezig is, geldt voor deze de zogenaamde "uitgebreide" toets.

Tabel 3: soorten uit bijlage IV HB of bijlage 1 AMVB art. 75 Flora- en faunawet. Voor deze soorten geldt de zogenaamde "uitgebreide" toets.

Voor de verdere stappen zijn de groepen "overige soorten" (= tabel 2-soorten), "strikt beschermde soorten" (= tabel 3-soorten) en "vogels" het belangrijkste.

Gedragscode

Rijkswaterstaat is momenteel bezig met het opstellen van een gedragscode voor zijn werkzaamheden/activiteiten voor ruimtelijke inrichtingen en bestendig beheer en onderhoud. Indien activiteiten worden uitgevoerd conform een goedgekeurde gedragscode is voor een aantal soorten geen ontheffing nodig. Een ieder kan van elke goedgekeurde gedragscode (zie bijlage 3 Informatie achtergrond-documenten) gebruik maken voor zijn eigen werkzaamheden en behoeft dus niet noodzakelijkerwijs te werken volgens een door de eigen organisatie opgestelde gedragscode. Bijvoorbeeld een bouwonderneming mag werkzaamheden uitvoeren zoals beschreven in de gedragscode opgesteld door een gemeente. Er is geen verplichting om gebruik te maken van vrijstellingen op basis van gedragscodes.

Ontheffing volgens lichte en uitgebreide toets

Lichte toets

De aanvrager zal in zijn aanvraag aannemelijk moeten maken dat zijn activiteit geen afbreuk doet aan de zogenaamde gunstige staat van instandhouding van elke beschermde soort waarvoor ontheffing wordt aangevraagd. Hiervoor zal de aanvrager moeten aangeven:

- Hoe (de populaties van) de soorten het betreffende gebied gebruiken, of er sprake is van populaties die deel uitmaken van een netwerk of dat er sprake is van geïsoleerde populaties en hoe de regionale en landelijke trend van de soorten is.
- Daarnaast moet bekend zijn welke effecten de voorgenomen activiteiten en werkzaamheden hebben op de kwaliteit en de oppervlakte van het leefgebied van (de populaties van) de soorten.
- Indien de gunstige staat van instandhouding in het geding komt dienen eventueel mitigerende en compenserende maatregelen uitgevoerd te worden.

Uitgebreide toets

Bij een verzoek voor ontheffing voor het overtreden van verbodsbepalingen waarbij strikt beschermde soorten of vogels betrokken zijn, dient aanvullend op bovenstaande aspecten uit de lichte toets de volgende informatie geleverd te worden:

- er niet een andere bevredigende oplossing (alternatief) voor de geplande activiteiten werkzaamheden is, die minder schade oplevert voor de betreffende soort
- er sprake is van een in of bij de wet genoemd belang
- er zorgvuldig wordt gehandeld ten aanzien van de soort
- er geen sprake is van benutting of economisch gewin van de soort

Toelichting richtingen waar mogelijke andere bevredigende oplossingen te vinden zijn:

- 1 een andere oplossing oplossing voor het bereiken van hetzelfde doel
- 2 het zelfde doel op een andere locatie realiseren
- 3 de inrichting aanpassen of op een andere wijze uitvoeren
- 4 werkzaamheden op een ander moment in het jaar laten plaats vinden

Voor soorten die vermeld staan op de bijlage IV van de Habitatrichtlijn (dit is voor een deel van de soorten van tabel 3 geldt dat er tevens sprake moet zijn van een door de Habitatrichtlijn erkend belang. Dit zijn:

- dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- de bescherming van flora en fauna;
- de openbare veiligheid.

Mitigatie

Mitigatie is het verminderen van negatieve effecten van een ingreep door maatregelen te treffen die een directe relatie hebben met deze ingreep. Mitigatie moet niet worden verward met compensatie.

Bij compensatie worden de negatieve effecten niet voorkomen, terwijl mitigerende maatregelen als primair doel hebben effecten te voorkomen of verzachten. Daardoor mogen mitigerende maatregelen in de beoordeling van de alternatieven een rol spelen in tegenstelling tot compenserende maatregelen.

Compensatie

Compensatie van schade aan natuur is verplicht, of kan als voorwaarde gesteld worden bij een ontheffing wanneer de gunstige staat van instandhouding van strikt beschermde soorten gevaar loopt, er sprake is van een wettelijk belang en er geen alternatieve oplossingen zijn. Wanneer compensatie wordt gecreëerd voor aantasting van natuurwaarden, gelden de volgende eisen:

- De compensatiemaatregelen moeten gericht zijn op ontwikkeling van gelijksoortige natuurwaarden als de aangetaste, met minimale gelijke omvang als resultaat.
- De compensatie moet zoveel mogelijk plaatsvinden in de directe nabijheid van de ingreep.
- De compensatie moet voorzien in functies vergelijkbaar met die van het oorspronkelijke gebied.
- Het resultaat van de compensatie moet bereikt zijn op het tijdstip waarop de significante gevolgen zich voordoen.

Zorgplicht

De Flora- en faunawet erkent de intrinsieke waarde van de in het wild levende dieren. Dat betekent dat voor de wet alle dieren van onvervangbare waarde zijn en dat daar niet onzorgvuldig mee mag worden omgegaan. Vanuit deze gedachte is de zorgplicht in artikel 2 van de wet opgenomen. De zorgplicht geldt voor alle soorten, ook voor plantensoorten en de soorten die niet als beschermd zijn aangewezen. De zorgplicht valt onder Artikel 2 van de Flora- en faunawet en luidt:

- 1 Een ieder neemt voldoende zorg in acht voor de in het wild levende dieren en planten, alsmede voor hun directe leefomgeving.
- 2 De zorg, bedoeld in het eerste lid, houdt in ieder geval in dat een ieder die weet of redelijkerwijs kan vermoeden dat door zijn handelen of nalaten nadelige gevolgen voor flora of fauna kunnen worden veroorzaakt, verplicht is dergelijk handelen achterwege te laten voor

zover zulks in redelijkheid kan worden geveerd, dan wel alle maatregelen te nemen die redelijkerwijs van hem kunnen worden geveerd teneinde die gevolgen te voorkomen of, voorzover die gevolgen niet kunnen worden voorkomen, deze zoveel mogelijk te beperken of ongedaan te maken.

In de praktijk betekent de zorgplicht dat alle dieren, ook tabel 1 soorten of soorten die niet door de Flora- en faunawet beschermd zijn, niet opzettelijk verstoord en/of gedood mogen worden. Ook planten mogen niet opzettelijk vernietigd worden. Voorbeelden van maatregelen om planten en dieren niet moedwillig te vernietigen, verstoren en/of doden zijn: het creëren van vluchtmogelijkheden voor dieren, de opslag van materiaal op een locatie waar geen tot weinig natuurwaarden vernietigt zullen worden, omrijden als daarmee minder soorten verstoord en/of vernietigd worden, voordat het werk begint het terrein controleren op eventueel voorkomende soorten, rekening houden met het broedseizoen/voortplantingsseizoen, etc.

Beheer en schadebestrijding

Beheer en schadebestrijding van beschermde inheemse soorten wordt geregeld in hoofdstuk V van de Flora- en faunawet en het Besluit beheer en schadebestrijding (zoals het vangen van muskus- en beverratten of het afschieten van schade veroorzakende konijnen). Voor activiteiten die vallen onder "Beheer en Schadebestrijding" kan bij de Provincie een ontheffing aangevraagd worden als het om activiteiten en werkzaamheden gaat die vallen onder de door de Flora- en faunawet genoemde belangen (zie blz 23 van de Handreiking Flora- en faunawet van DLG). Voor meer informatie zie www.faunafonds.nl.

Bij activiteiten die vallen onder Beheer en Schadebestrijding dient altijd een ontheffing aangevraagd te worden, ook al gaat het om de zogenaamde tabel 1 soorten. De provincie zal dan bezien of er een vrijstelling of ontheffing mogelijk is.

Bijlage 3 Informatie achtergronddocumenten

www.minlnv.nl/natuurwetgeving

College van Procureurs Generaal. Richtlijn voor strafverordening flora en faunawet, registratienummer 2002R003, 2002.

De Minister van LNV, C.P. Veerman. Feitelijke vragen amvb artikel 75 Flora- en faunawet, kamerstuk 29 446

DLG, Handreiking Flora- en faunawet, versie 1.0, oktober 2006

DWW, Natuurwetgeving in MER voor RWS projecten , juli 2006

Grontmij, Uitgangspuntendocument gedragscode Flora- en faunawet Rijkswaterstaat, Houten, oktober 2006

M. van Geilswijk, Artikel 68 Flora- en faunawet. Milieu en recht, 2005.

Ministerie van LNV, Veel gestelde vragen Flora en Faunawet-bouwactiviteiten, Den Haag, 2005.

Ministerie van LNV, Aanvraag ontheffing, ingevolge Flora- en faunawet artikel 75, vierde lid en vijfde lid onderdeel C., Den Haag.

Ministerie van LNV, Aanvraag ontheffing, ingevolge Flora- en faunawet artikel 75, vierde lid en vijfde lid onderdeel a, Flora- en faunawet (Ontheffing voor onderzoek, onderwijs, reproductie en herintroductie), Den Haag.

Ministerie van LNV, Algemene Handreiking Natuurbeschermingswet 1998, Den Haag, september 2005.

Ministerie van LNV, Bekendmaking lijsten beschermde inheemse diersoorten. 7 november 2001/TRCJZ/2001/15317. Directie Juridische Zaken.

Ministerie van LNV, Bescherming van planten en dieren, over de Flora- en faunawet. Brochure nr. 03., Den Haag.

Ministerie van LNV, Checklist gewijzigde Natuurbeschermingswet 1998, Den Haag.

Ministerie van LNV, Handreiking Beheerplannen Natura 2000-gebieden, Den Haag, september 2005.

Ministerie van LNV, Handreiking Bestemmingsplan en Natuurwetgeving, Den Haag.

Ministerie van LNV, Natuurbescherming in Nederland, Den Haag, september 2005.

Ministerie van LNV, Natuurwetgeving in de praktijk, Flora en Faunawet, Den Haag.

Ministerie van LNV, Ondernemen en de Flora en Faunawet, Den Haag, 2003.

Ministerie van LNV, Regeling aanwijzing dier- en plantensoorten Flora- en faunawet. 5 maart 2002/TRCJZ/2002/3132. Directie Juridische Zaken.

Ministerie van LNV, Regeling aanwijzing toezichthouders Flora- en faunawet. 8 november 2001/TRCJZ/2001/15314. Directie Juridische Zaken.

Ministerie van LNV, Regeling tarieven Flora- en faunawet. 7 november 2001/TRCJZ/2001/15313. Directie Juridische Zaken.

Ministerie van LNV, Regeling vaststelling model bewijs van verzekering. 8 november 2001/TRCJZ/2001/15315. Directie Juridische Zaken.

Ministerie van LNV, Regeling vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten Flora- en faunawet. 5 maart 2002/TRCJZ/2002/3133. Directie Juridische Zaken.

Ministerie van LNV, Ter bescherming van onvervangbare flora en fauna, Algemene toelichting op de Flora- en faunawet. Den Haag.

RIKZ, VHR consequenties voor RWS, 2002.026

Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden: 236 (jaargang 2006), 521 (jaargang 2000), 42 (jaargang 2006), 29 (jaargang 2004).

Tabellen soorten Flora- en faunawet, juni 2005

Wet van 25 mei 1998, houdende regels ter bescherming van in het wild levende planten- en diersoorten (Flora- en faunawet). Staatscourant 25-05-1998, 402. Copyright 2005 Sdu Uitgevers, Den Haag.

Gedragscodes

Gedragscode Flora- en faunawet Rijkswaterstaat. Opgesteld door Grontmij, november 2006. (in ontwikkeling)

Gedragscode recreatie Flora- en faunawet, Recron en Hiswa. Opgesteld door Arcadis, juli 2005. Kenmerk: 110502/zf5/385/201057. (Ter inzage)

Gedragscode Flora- en faunawet voor waterschappen. Unie van Waterschappen, november 2005. (Ter inzage)

Gedragscode voor ruimtelijke ontwikkelingen in Leiden, De Flora- en faunawet in praktijk. Gemeente Leiden, december 2005. (Ter inzage)

Gedragscode zorgvuldig bosbeheer. Opgesteld door: Vogelbescherming Nederland te Zeist en Het Bosschap te Zeist. (goedgekeurd)

Gedragscode flora en fauna van de Stichting Bodembeheer Krimpenerwaard, Gedragscode in het kader van de Flora- en faunawet voor het zorgvuldig uitvoeren van afdekkingen van slootdempingen in de Krimpenerwaard. Bureau Waardenburg bv en Stichting Bodembeheer Krimpenerwaard. Oktober 2005. (goedgekeurd)

Gedragscode Flora- en faunawet. Stichting IKL. Roermond, december 2005. (goedgekeurd)

Voorbeeld ontheffingen RWS

Ff75c.04.afw.977.sh

Ff75c.05.toek.237A.sh

Ff75c.06.toek.0105.sf

Ff75c.05.toek.331.sh

Ff75c.05.toek.410.sh

(Bron: www.minInv.nl, onder natuurwetgeving, Flora- en faunawet en vervolgens ontheffingen Flora- en faunawet).

Voor verdere informatie kunt u terecht bij:

Dienst Regelingen (indien aanvraag, administratieve en juridische vragen)

Team uitvoering Flora- en faunawet

Postbus 1191

3300 BD Dordrecht

0800-2233322

Dienst Landelijk Gebied (ecologische vragen):

Regio Noord (Drenthe, Friesland en Groningen): 050-3178540

Regio Oost (Gelderland en Overijssel): 06-46745220

Regio West (Flevoland, Noord-Holland, Zuid-Holland en Utrecht):

030-2344180

Regio Zuid (Limburg, Noord-Brabant en Zeeland): 013-5950541

Dienst Regelingen (bezwaar tegen verleende ontheffing)

Afdeling Juridische Zaken

Postbus 1191

3300 BD Dordrecht

Directie Natuur (goedkeuring gedragscode)

Team Soorten

Postbus 20401

2500 EK Den Haag

070-3785000

AID Groendesk (vragen met betrekking tot handhaving)

Postbus 140

3454 ZJ De Meern

030-6692640

AID-Groendesk@minlnv.nl

Het LNV-loket (algemene vragen Flora- en faunawet, verkrijgen
aanvraagformulier, brochures e.d.)

Aanvraagformulier voor ontheffingen artikel 75 te downloaden van:
www.hetlnvloket.nl, vervolgens onderwerpen; vergunningen/
verklaringen; Flora- en faunawet

0800-2233322

Bijlage 4 Begrippenlijst

Bestendig beheer en onderhoud

Het gaat hier om werkzaamheden die al langer op dezelfde wijze worden uitgevoerd en daarom bestendig zijn. Het gaat dan niet noodzakelijkerwijze om werkzaamheden die jaar in jaar uit plaatsvinden: ook werkzaamheden die steeds in een cyclus met tussenpozen van een aantal jaren plaatsvinden kunnen bestendig zijn. Wanneer grote veranderingen in de werkwijze worden doorgevoerd of grootschalige maatregelen worden genomen, is geen sprake meer van bestendig beheer en onderhoud maar van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling. Dit is ook het geval wanneer werkzaamheden het karakter hebben gekregen van het wegwerken van achterstallig onderhoud.

Bestendig gebruik

Onder het begrip 'bestendig gebruik' vallen jarenlange activiteiten die samenhangen met de landschappelijke kwaliteit van een gebied, en die daarin zijn ingepast. Hiervoor geldt als voorwaarde, evenals bij 'bestendig beheer en onderhoud', dat de activiteiten al langer op dezelfde manier plaatsvinden en kennelijk niet hebben verhinderd dat zich beschermde soorten hebben gevestigd. Zodra veranderingen worden aangebracht in de frequentie, omvang of intensiteit en dus duidelijk wordt afgeweken van de gebruikelijke gang van zaken, is er niet langer sprake van bestendig gebruik.

Compensatie

Het herontwikkelen van natuurwaarden die verloren gaan door een ingreep. Compensatie kan zowel kwantitatief als kwalitatief plaatsvinden.

Externe werking

Als een activiteit negatieve effecten veroorzaakt buiten het plangebied dan is er sprake van externe werking.

Gunstige staat van instandhouding

"De staat van instandhouding wordt als 'gunstig' beschouwd wanneer,

- Uit populatiedynamische gegevens blijkt dat de betrokken soort nog steeds een levensvatbare component is van de natuurlijke habitat waarin deze voorkomt, en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven, en
- Het natuurlijk verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden, en
- Er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van die soort op lange termijn in stand te houden."

Mitigerende maatregelen

Het verminderen van negatieve effecten van een ingreep door maatregelen te treffen die een directe relatie hebben met deze ingreep en haar effecten.

Ruimtelijke ingreep/ontwikkeling

Het gaat doorgaans om min of meer ingrijpende veranderingen die leiden tot functieverandering of uiterlijke veranderingen van een gebied.

Verbodsbepaling

De Flora- en faunawet bevat een aantal verbodsbepalingen om er voor te zorgen dat in het wild levende beschermde soorten zoveel mogelijk met rust gelaten worden. De relevante verbodsbepalingen zijn op bladzijde 9 van deze toelichting in een toelichtingsblok weergegeven.

Vrijstelling

Bij een vrijstelling, een algehele vrijstelling (bv. Tabel 1-soorten), gedragscode of ontheffing mogen verbodsbepalingen overtreden worden, al dan niet onder voorwaarden waar volgens gewerkt moet worden.

Zorgplicht

De Flora- en faunawet erkent de intrinsieke waarde van de in het wild levende dieren. Dat betekent dat voor de wet alle dieren van onvervangbare waarde zijn en dat daar niet onzorgvuldig mee mag worden omgegaan. Vanuit deze gedachte is de zorgplicht in artikel 2 van de wet opgenomen. De zorgplicht geldt voor alle soorten, ook voor plantensoorten en de soorten die niet als beschermd zijn aangewezen.

Bijlage 5 Ontheffingsaanvraag

Dienst
Regelingen



landbouw, natuur en
voedselkwaliteit

Aanvraag

ontheffing, ingevolge Flora- en faunawet artikel 75,
vierde lid en vijfde lid onderdeel c

Waarom dit formulier?

Bij werkzaamheden in de openbare ruimte die een schadelijk effect hebben op beschermde soorten die voorkomen op de plek van de werkzaamheden, is een ontheffing nodig in het kader van artikel 75 van de Flora- en faunawet (vierde lid en vijfde lid onderdeel c). Deze ontheffing moet u aanvragen als u de verbodsbepa-

lingen overtreedt die worden genoemd in artikel 8 t/m 12 van de Flora- en faunawet (Ffw).

U gebruikt dit formulier om zo'n ontheffing aan te vragen.

Uw werkzaamheden moeten worden uitgevoerd op grond van één van de volgende belangen (Besluit vrijstelling beschermde dier- en plantensoorten, artikel 2, lid 3, sub e, h t/m j):

- e. dwingende reden van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en voor het milieu wezenlijk gunstige effecten;
- h. de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer en onderhoud in de landbouw en in de bosbouw;
- i. bestendig gebruik;
- j. de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke inrichting of ontwikkeling.

Vraagt u ontheffing aan voor soorten van bijlage IV van de Habitatrichtlijn? Dan moet er sprake zijn van een dwingende reden van groot openbaar belang.

Het kan zijn dat u geen ontheffing hoeft aan te vragen omdat er voor uw situatie vrijstelling geldt. Er is bijvoorbeeld vrijstelling mogelijk van artikelen 8 t/m 12 voor:

- de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer of onderhoud van vaarwegen, watergangen, waterkeringen, oevers, vliegvelden, wegen, spoorwegen en bermen en in het kader van natuurbeheer
 - de uitvoering van werkzaamheden in het kader van bestendig beheer of onderhoud in de landbouw en de bosbouw
 - bestendig gebruik
 - de uitvoering van werkzaamheden in het kader van ruimtelijke ontwikkeling en inrichting
- De activiteiten moeten aantoonbaar worden uitgevoerd volgens een door de minister van LNV goedgekeurde gedragscode. In dat geval hoeft u geen ontheffing aan te vragen.

In te vullen door
Dienst Regelingen

1 Aanvraagnummer 3 Paraaf

2 Ontvangstdatum 4 Opmerkingen

6001AR02006

